

ŽENE PIONIRI MIKROSKOPIJE U HRVATSKOJ

P OČEĆI ŽENSKOG VISOKOG OBRAZOVANJA

Ne tako davne 1901. godine, u vrijeme kada su se prvi automobili pojavili na ulicama Zagreba, ženama je prvi put dopušteno da se upišu na Mudroslovni fakultet kraljevskog Sveučilišta Franje Josipa I u Zagrebu kao redovite studentice.

NJIHOVO JE MJESTO U KUĆI

U to su se vrijeme u Europi stavovi prema obrazovanju žena umnogome razlikovali. Neki su bili prilično "pomirljivi", jer su smatrali da je za neaudnu djevojku koja „nije bila toliko srećna da bi mogla raditi u pravom polju svojega djelovanja, naime u kući (...)“ gotovo idealno rješenje steći što bolje obrazovanje radi osiguranja financijske samostalnosti od roditelja...¹ Neki su, međutim, bili vrlo elokventni u objašnjavanju zašto se žene ne bi trebale obrazovati. Takva su mišljenja izražena u knjizi **Arthura Kirchoffa** "Die akademische Frau" koja je objavljena 1897. godine u Berlinu. Knjiga je pokazala rezultate ankete u kojoj je većina istaknutih njemačkih sveučilišnih profesora izrazila spremnost da samo u iznimnim slučajevima na svoja predavanja primi djevojke. Većina njih smatrala je da je „žena koja bi bila sposobna za teške i naporne poslove, te koja bi imala više duševne sposobnosti – iznimka... Ali pošto već žena eksistira, nije pravo, lišiti je izgleda na bolje, i ne dati joj sredstva da se naobrazi“. Da ne spominjemo da bi „prisutnost mnogih liepih i mladih djevojkah u sveučilišnim dvoranama mogla 'raztresti' studente... i njihovo bi studiranje „škodilo disciplini i pao bi niveau nauke“.²

PRIRODNE I APSTRAKTNE ZNANOSTI NE ODGOVARAJU ŽENSKOJ ČUDI

To je bilo opće okruženje u kojem su žene u Europi započinjale svoje visoko obrazovanje. U Hrvatskoj je taj proces započeo 1895. godine, kada je Sveučilište omogućilo ženama pohađanje predavanja, prvo kao izvanrednim studenticama, a potom 1901. godine kao redovitim. U razdoblju od 1895. do 1914. godine na Filozofski fakultet upisalo se ukupno 158 studentica. Zanimljivo je da je više od trećine njih upisalo smjerove prirodnih i apstraktnih znanosti, za koje se smatralo da ne odgovaraju ženskoj čudi.³ Štoviše, 10 % njih studiralo je barem jedan semestar u inozemstvu. Nekoliko njih je vjerojatno završilo studij u inozemstvu, iako nemamo podataka koji bi to potvrdili. Ipak, ovaj nizak postotak nas ne bi trebao dovesti u zabludu. Stopa muških studenata koji su diplomirali bila je tek nešto viša – 18 %.⁴

¹Narodne novine, 68/1896, br. 46, citirano prema Lusić, 2002
²Narodne novine, 65/1897, br. 6, citirano prema Lusić, 2002
³Iz izvještaja odbora za ustrojbuje denaukuzije, A. Čornj, inđi, sv. 2, str. 380, citirano prema Lusić, 2002
⁴Lusić T. (2002) Povijesni priloci 21823, 167-208

VJERA PETAJ FINK

T KO JE BILA VJERA PETAJ FINK?

Hrvatska botaničarka, prof. **Vjera Petaj Fink** (1894.–1987.) bila je:

- **Jedna od prvih redovitih studentica** Filozofskog fakulteta kraljevskog Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu
- **Jedna od samo 16 žena koje su stekle titulu doktora znanosti** u Hrvatskoj, prije kraja Prvog svjetskog rata
- **Jedna od 9 studentica prirodnih znanosti i matematike** u Hrvatskoj prije kraja Prvog svjetskog rata
- **prva žena doktor znanosti iz područja botanike** u Hrvatskoj

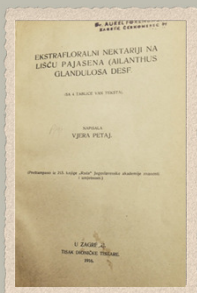

D OKTORAT

U svom doktorskom radu pod naslovom "Ekstrafloralni nektariji na lišću pajasena (*Ailanthus glandulosa* Desf.)"⁵ koristila je mikroskopijske tehnike za istraživanje morfologije, anatomije, mikrokemije i biologije ekstrafloralnih nektarija na listovima ovog ukrasnog stabla.

Njezina doktorska disertacija ima samo 23 stranice, četiri rukom nacrtane slike i 20 referenci. No, na tih je nekoliko stranica iznijela impresivan broj zaključaka koji su često bili u suprotnosti sa stavovima vodećih autoriteta toga vremena, poput **Soleredera**, **Van Tieghema** i drugih. Svi njeni rezultati kasnije su potvrđeni modernim mikroskopijskim i drugim tehnikama i ova je tema i danas relevantna jer je pajasen (*A. altissima* (Mill.) Swingle) izuzetno invazivna vrsta, prisutna na listi 100 najgorih svjetskih invazivnih vrsta (IUCN).

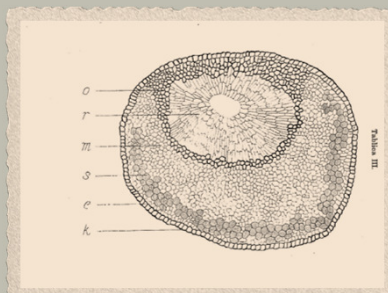
⁵Rad 2423, sv. 215, Zagreb, 1918, str. 50 – 61

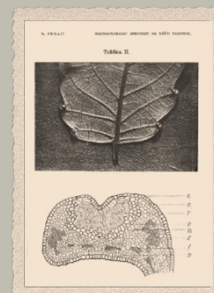
Naslovna stranica doktorske disertacije V. Petaj

A. glandulosa. Li i ljuska pupca b-g) prijelazni oblici listova

Transverzalni prerez gornje polovice ekstrafloralnog nektarijaj, Pov. Zeiss, obj. 8.
Prerezi 6p, dobiveni mikrotomom, obojeni Flemmingovom metodom

A. glandulosa. Gores Donje strane lista s ekstrafloralnim nektarijima (EN) Pov. 2,5x ; Dolje: Poprečni radijalni prerez preko ENj Pov. Zeiss, obj. 8, obj. 8

I JOŠ PAR CRTICA IZ ŽIVOTA

O njenom životu i karijeri, nažalost, znamo samo nekoliko činjenica. Rođena je 21. veljače 1894. u Grubišnom Polju (Hrvatska), od oca **Petra**, odvjetnika i vijećnika Kr. Sudbenog stola. Nakon završene niže pučke škole u Gospiću, pohađala je Privremeni ženski licej u Zagrebu i u istom gradu 1912. godine položila maturu u Realnoj gimnaziji. Od 1912. do 1916. bila je redovita studentica na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu (prirodopis i geografija). Godine 1917. položila je profesorski ispit i povjerena joj je nastava prirodopisa i geografije u Privremenom ženskom liceju i Kraljevskoj ženskoj realnoj gimnaziji u Zagrebu, najprije kao pomoćnoj, a potom kao namjesnoj učiteljici.

U srpnju 1917. stekla je titulu doktora botanike. Godine 1918. udala se za kolegu sa studija, prof. dr. **Nikolu Finka**. U periodu 1918. – 1947. godine radila je kao učiteljica (1945.–1947. kao ravnateljica) u Kr. ženskoj realnoj gimnaziji, Kr. maloj ženskoj realnoj gimnaziji, II. i VII. ženskoj realnoj gimnaziji i III muškoj gimnaziji u Zagrebu. Umrula je 10. veljače 1987. godine u Zagrebu.

J EDNA OD RIJETKIH SAČUVANIH PUBLIKACIJA

Petaj V. (1921) Pluto. Priroda, 4, 11, 72–75.

